

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/73/2007

PARTIE BLIŻSZE I DALSZE – IDENTYFIKACJE PARTYJNE POLAKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2007

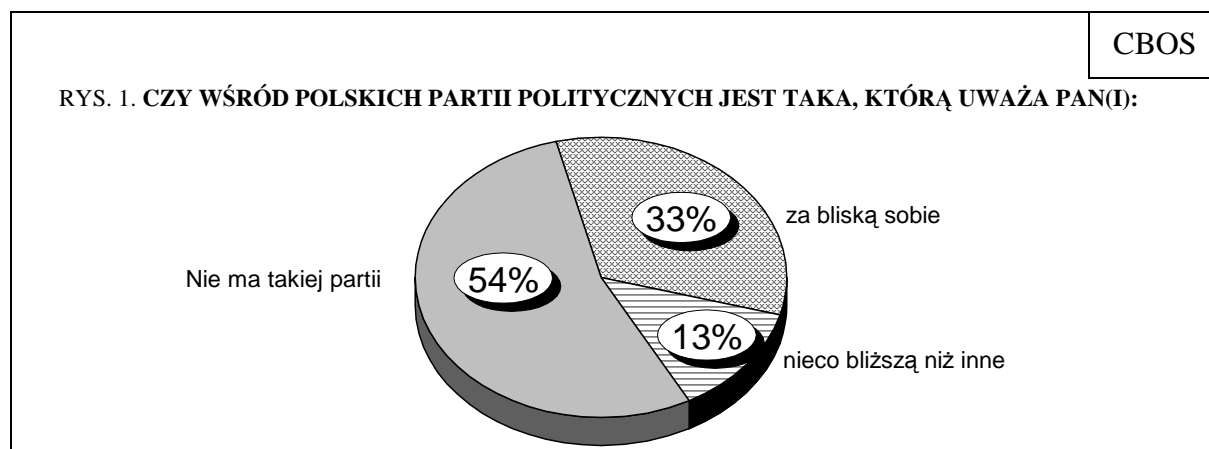
PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

Niedawne wydarzenia związane z kłopotami PiS po rezygnacji z członkostwa w tej partii kilku polityków zamierzających utworzyć nowe ugrupowanie skłaniają do postawienia pytania o stan i charakter polskiej sceny politycznej. Czy jest na niej miejsce dla nowych ugrupowań? Czy wszyscy Polacy mają poczucie reprezentacji politycznej, czy wśród istniejących i działających partii znajdują się takie, z którymi są w stanie się utożsamiać? W ostatnim sondażu, zrealizowanym jeszcze przed opuszczeniem PiS przez marszałka Marka Jurka i jego zwolenników, zapytaliśmy o to naszych respondentów¹.

Tylko jedna trzecia ankietowanych (33%) dostrzega wśród istniejących ugrupowań takie, o którym może powiedzieć, że jest im ono bliskie. Dalsze 13% nie utożsamia się tak jednoznacznie z żadną z istniejących partii, ma jednak pewne sympatie partyjne. Osoby te nie identyfikują się z żadnym z ugrupowań na tyle, by uznać je za bliskie sobie, ale deklarują, że mają partię, która jest im „nieco bliższa niż inne”. Natomiast ponad połowa Polaków (54%) nie znajduje wśród ugrupowań funkcjonujących obecnie na scenie politycznej żadnego, z którym choćby w niewielkim stopniu mogłaby się utożsamiać.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (203) zrealizowano w dniach od 30 marca do 2 kwietnia 2007 roku na liczącej 937 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

W porównaniu z sytuacją sprzed ponad roku odsetek badanych skłonnych identyfikować się, choćby w niewielkim stopniu, z którymś z funkcjonujących na scenie politycznej ugrupowań zmalał aż o 12 punktów. Zmiana ta jest w dużej mierze pochodną odmiennego, z punktu widzenia kalendarza wyborczego, momentu realizacji tegorocznego i poprzedniego badania. W ubiegłym roku sondaż przeprowadziliśmy cztery miesiące po ostatnich wyborach parlamentarnych i zaledwie trzy miesiące po rozstrzygającej II turze wyborów prezydenckich. Okres wyborczy nie tylko sprzyja ożywianiu emocji politycznych, ale w sposób szczególny wpływa na krystalizację poglądów i ułatwia formułowanie sympatii partyjnych. Dlatego też w tym czasie odsetek badanych zdolnych identyfikować się z którymś z obecnych na scenie politycznej ugrupowań może być, siłą rzeczy, wyższy niż w okresie późniejszym, między wyborami, kiedy to spora część niegdysiejszych wyborców (zwłaszcza tych, dla których określenie własnych preferencji partyjnych było niejako aktem doraźnym) straciła zainteresowanie sceną polityczną i nie ma już takiej orientacji i łatwości oceniania funkcjonujących na niej ugrupowań.

Jednakże moment realizacji badania nie wyjaśnia wszystkiego, obecnie bowiem poziom identyfikacji partyjnych, czyli stopień, w jakim Polacy są skłonni utożsamiać się z partiami politycznymi, jest najniższy z dotąd rejestrowanych. Tak wyraźny wzrost poczucia politycznego wyobcowania Polaków w ciągu niespełna półtorarocznego funkcjonowania sceny politycznej w obecnym kształcie jest też, jak można sądzić, skutkiem utrwalanego w kolejnych wyborach mechanizmu zawierzania rządzącym, a następnie rozczarowywania się w stosunku do nich. Z innych badań wynika, że Polacy już od czasu rządów AWS niezmiennie rozczarowują się efektami sprawowania władzy przez kolejne ekipy rządzące, a także samym sposobem funkcjonowania parlamentu.

Tabela 1

Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i):	Wskazania ankietowanych według terminów badań			
	III '98	XI '03	I '06	IV '07
	w procentach			
- za bliską sobie	57	39	45	33
- nieco bliższą niż inne	16	14	14	13
Nie ma takiej partii	27	47	41	54

O poczuciu alienowania się od partii politycznych wyraźniej częściej można mówić w przypadku kobiet niż mężczyzn. Do tych, którzy wśród istniejących ugrupowań

politycznych nie znajdują takiego, które byłoby im bliskie, częściej zaliczają się osoby młode i w średnim wieku (od 18 do 44 roku życia) niż starsi respondenci, częściej mieszkańcy wsi i małych miast niż dużych aglomeracji, a także badani z wykształceniem podstawowym. Wśród grup społeczno-zawodowych stosunkowo największe trudności w identyfikowaniu się z jakimś ugrupowaniem politycznym mają bezrobotni oraz rolnicy. Ponad dwie trzecie z nich nie znajduje wśród istniejących ugrupowań żadnego, z którym mogłoby się utożsamiać choćby w niewielkim stopniu.

Natomiast do grona osób, których preferencje są w relatywnie największym stopniu sprecyzowane i jednoznaczne, najczęściej zaliczają się respondenci w wieku 45-64 lata. Zdolności do identyfikacji partyjnych wyraźnie sprzyja także wyższe wykształcenie. Spośród grup społeczno-zawodowych poczucie związku z którąś z partii politycznych najczęściej deklarują przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz osoby pracujące na własny rachunek poza rolnictwem.

Warto zauważyć, że charakter opisanych wyżej zależności między cechami społeczno-demograficznymi badanych a zdolnością do identyfikacji partyjnych w zasadzie nie zmienił się w ciągu ostatnich lat.

Brak identyfikacji politycznej wyraźnie idzie w parze z brakiem zainteresowania życiem politycznym w ogóle. Aż cztery piąte badanych nieinteresujących się polityką (81%) nie znajduje partii, którą mogłoby uznać za bliską sobie. Zależności te są obecnie znacznie silniejsze niż w styczniu ubiegłego roku, bliższe zaś rejestrowanym w listopadzie 2003 roku, a więc po mniej więcej dwóch latach od wyborów w 2001 roku i w „środkowym” okresie rządów ówczesnej koalicji SLD-PSL. Potwierdzałyby to tezę o okazjonalnym – związanym z odbywającymi się w niedalekiej przeszłości wyborami – wzroście identyfikacji partyjnych Polaków, jaki w stosunku do wcześniejszego okresu zarejestrowaliśmy w styczniu 2006 roku.

Tabela 2

Zainteresowanie polityką	Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i) za bliską sobie?							
	Tak				Nie			
	III '98	XI '03	I '06	IV '07	III '98	XI '03	I '06	IV '07
	w procentach							
Duże	83	65	68	67	17	35	32	33
Średnie	68	47	53	39	32	53	47	61
Nikłe bądź żadne	38	22	27	19	62	78	73	81

Większą łatwość utożsamiania się z którąś z partii politycznych, co zrozumiałe, mają badani o sprecyzowanych poglądach politycznych. O ile większość respondentów deklarujących lewicowe czy prawicowe przekonania odnajduje wśród istniejących ugrupowań takie, które uznaje za bliskie sobie lub choćby nieco bliższe niż inne, o tyle wśród osób nieumiejących określić swoich poglądów politycznych deklaracje takie składa tylko niespełna jedna piąta, ogromna większość zaś (ponad cztery piąte) nie utożsamia się z żadną partią polityczną.

Obecnie nieco więcej niż co drugi zwolennik prawicy (52%) i prawie połowa sympatyków lewicy (46%) deklaruje, że ma partię, z którą w pełni może się identyfikować. W sumie można więc zaryzykować twierdzenie, że obecna oferta polityczna tylko w nieco większym stopniu spełnia oczekiwania osób o przekonaniach prawicowych niż lewicowych. W styczniu 2006 roku zwolennicy lewicy i prawicy różnili się pod tym względem znacznie bardziej. Zdolność do pełnej identyfikacji partyjnej w wyrażnie większym stopniu była udziałem osób o poglądach prawicowych niż lewicowych. O ile z którymś z ugrupowań prawicowych skłonnych było się utożsamiać i postrzegać je jako bliskie sobie dwie trzecie sympatyków prawicy, o tyle wśród zwolenników lewicy równie silne poczucie związku z którymś z obecnych na scenie politycznej ugrupowań miała tylko nieco więcej niż połowa.

Tabela 3

Deklarowane poglądy polityczne	Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i):											
	za bliską sobie				nieco bliższą niż inne				Nie ma takiej partii			
	III '98	XI '03	I '06	IV '07	III '98	XI '03	I '06	IV '07	III '98	XI '03	I '06	IV '07
	w procentach											
Lewicowe	74	50	54	46	12	18	21	17	14	32	26	37
Centrowe	44	36	36	29	22	14	18	18	34	50	45	53
Prawicowe	74	54	66	52	15	18	14	14	11	28	20	34
Trudno powiedzieć	27	18	24	14	15	7	7	5	58	75	70	81

Identyfikacje partyjne Polaków w bardzo dużym stopniu koncentrują się na dwóch najsilniejszych, a zarazem najbardziej zantagonizowanych ugrupowaniach sceny politycznej – PO oraz PiS. Badani proszeni o podanie nazwy partii, którą uznają za bliską sobie, relatywnie najczęściej wymieniali PO (36%), nieco rzadziej PiS (31%). W sumie zagorzali zwolennicy obu tych partii stanowią ponad dwie trzecie wszystkich tych, którzy w ogóle skłonni są identyfikować się z jakimś ugrupowaniem sceny politycznej.

Na trzecim miejscu wśród partii najczęściej uznawanych za bliskie – ze znacznie mniejszym poparciem – znalazły się ugrupowania skupione w centrolewicowym bloku LiD (14%). Spontaniczne wypowiedzi ankietowanych, z jakimi mieliśmy do czynienia w tym badaniu, dają pewien wgląd w sposób postrzegania tej formacji przez jej zwolenników. Deklaracje ankietowanych wyraźnie pokazują, że kluczowym elementem w udzielaniu jej poparcia i siłą napędową tej koalicji są identyfikacje z SLD, nie zaś z LiD-em jako innym jakościowo podmiotem sceny politycznej czy też przywiązanie do którejś z pozostałych partii tworzących to porozumienie. Silne poczucie związku z SLD deklaruje 10% ankietowanych, z koalicją LiD jako odrębną całością zaledwie 3%, a z pozostałymi wchodzącymi w jej skład partiami już znikomy odsetek badanych.

Z plasującą się na czwartym miejscu tego rankingu Samoobroną utożsamia się 8% badanych deklarujących silne poczucie więzi z którymś z ugrupowań sceny politycznej. Dla co dwudziestego respondenta z tej grupy (5%) bliską partią jest PSL, tylko nieznacznie mniej (4%) identyfikuje się z LPR.

Wśród osób słabiej utożsamiających się z którąś z partii i potrafiących określić swoje sympatie dopiero w ujęciu względnym, czyli na tle innych ugrupowań, układ jest nieco inny. Zdecydowanie najwięcej punktów zbiera tu PO (43%), która pod względem liczby „umiarkowanych” sympatyków wyraźnie już dystansuje PiS (23%). Tylko nieco mniej liczna grupa badanych skłania się ku partiom skupionym obecnie w LiD (łącznie 19%), ze szczególnym wskazaniem na SLD (13%).

Tabela 4

Ugrupowania wymieniane przez respondentów		Którą partię uważa Pan(i):			
		za bliską sobie? (N=307)		za nieco bliższą niż inne? (N=119)	
		w procentach			
Platforma Obywatelska		36		43	
Prawo i Sprawiedliwość		31		23	
Lewica i Demokraci	Lewica i Demokraci	3	14	3	19
	Sojusz Lewicy Demokratycznej	10		13	
	Partia Demokratyczna	(0,4)		1	
	Socjaldemokracja Polska	(0,4)		2	
Samoobrona		8		6	
Polskie Stronnictwo Ludowe		5		4	
Liga Polskich Rodzin		4		1	
Krajowa Partia Emerytów i Rencistów		1		3	
Inne		1*		1	
Ogółem		100		100	

* Wśród wymienionych znalazły się: Polska Partia Pracy (0,3%) i Unia Polityki Realnej (0,3%)

Z porównania obecnych deklaracji z pomiarem sprzed ponad roku wynika, że nastąpiła zamiana miejsc między dwoma najbardziej popularnymi ugrupowaniami. W ciągu ostatnich piętnastu miesięcy wyraźnie wzrosła (o 11 punktów procentowych) liczba wyborców, którzy w pełni identyfikują się z PO, podczas gdy w tym czasie odsetek wyborców utożsamiających się z rządzącym PiS w takim samym stopniu zmalał (o 11 punktów). Podobnie, deklaracje ankietowanych nie w pełni zdecydowanych co do swych politycznych wyborów pozwalają stwierdzić, że potencjalne zaplecze wyborcze PO wyraźnie się powiększyło (wzrost o 20 punktów), podczas gdy polityczna gwiazda PiS wyraźnie przygasła – odsetek potencjalnych zwolenników tego ugrupowania obniżył się o 22 punkty. Tym samym PO stało się najpopularniejszym ugrupowaniem, choć ma nieco mniej zwolenników w pełni utożsamiających się z tą partią niż PiS piętnaście miesięcy temu. Wśród pozostałych ugrupowań obserwujemy niewielki wzrost sympatii do partii skupionych w koalicji LiD. Wzrost ten jest wyraźniejszy w przypadku ewentualnych niż zadeklarowanych zwolenników ugrupowań wchodzących w skład tego porozumienia. W ciągu ostatnich piętnastu miesięcy skurczyło się natomiast zaplecze społeczne Samoobrony oraz, w mniejszym stopniu (bo obejmujące przede wszystkim potencjalnych zwolenników), LPR. Odsetek zadeklarowanych i potencjalnych sympatyków PSL w zasadzie się nie zmienił.

Tabela 5

Ugrupowania wymieniane przez respondentów	Którą partię uważa Pan(i):			
	za bliską sobie?		za nieco bliższą niż inne?	
	I '06 (N=448)	IV '07 (N=308)	I '06 (N=143)	IV '07 (N=119)
	w procentach			
Platforma Obywatelska	25	36	23	43
Prawo i Sprawiedliwość	42	31	45	23
Partie wchodzące obecnie w skład LiD (łącznie)*	12	14	10	19
Samoobrona	11	8	11	6
Polskie Stronnictwo Ludowe	5	5	6	4
Liga Polskich Rodzin	4	4	5	1
Krajowa Partia Emerytów i Rencistów	–	1	–	3
Inne partie	1	1	–	1
Ogółem	100	100	100	100

* W styczniu 2006 roku poszczególne ugrupowania wymieniało odpowiednio: SLD – 8% respondentów, SdPi oraz PD – demokraci.pl – po 2% respondentów

Poczucie więzi i sympatie dla konkretnych partii w dużej mierze przekładają się, co zrozumiałe, na deklaracje poparcia dla poszczególnych ugrupowań w ewentualnych wyborach. Toteż uszeregowanie partii pod względem ich bliskości respondentom jest w dużym stopniu zbliżone do obecnego układu preferencji partyjnych. Ugrupowania uzyskujące najwyższe notowania uznawane są za bliskie znacznie częściej niż te, które mają obecnie mniejsze czy wręcz marginalne poparcie.

W Polsce, jak do tej pory, tworzenie partii politycznych tylko w sporadycznych przypadkach było odpowiedzią na powstanie jakiegoś ruchu społecznego lub wynikało z chęci reprezentacji interesów jakichś grup społecznych. (Wśród ugrupowań obecnie liczących się na scenie politycznej taką przeszłość ma właściwie tylko Samoobrona.) Kolejne organizacje partyjne tworzyli najczęściej politycy wychodzący z założenia, że kiedy już partia zaistnieje w świadomości społecznej, to zwolennicy się znajdą. W takim przypadku warunkiem uzyskania poparcia jest przedstawienie programu odpowiadającego oczekiwaniom społecznym. Taką drogę do sukcesu wyborczego ma za sobą rządząca obecnie partia, która w swych początkach stawiała sobie za cel walkę z plagami społecznymi najboleśniej odczuwanymi przez Polaków – korupcją i brakiem poczucia bezpieczeństwa. Obecny podział w PiS ma charakter ideologiczny i nie idą za nim różnicowania w materii *stricto* politycznej czy społecznej. Deklaracje ankietowanych świadczące o bardzo dużym poczuciu wyobcowania z kręgu istniejących partii politycznych wskazują być może na celowość tworzenia nowych bytów politycznych, z którymi obywatele by się utożsamiali, w programach których znaleźliby odpowiedzi na swoje problemy i z którymi łączyliby swoje pragnienia. Trudno jednak stwierdzić, czy inicjatywa Marka Jurka będzie miała taki charakter i zostanie tak odczytana przez potencjalnych wyborców, czy przeciwnie – będzie traktowana jako kolejny powrót do niesławnej pamięci czasów rozbicia prawicy. Warto jeszcze zauważyć, że większe poczucie braku reprezentacji nadal częściej jest doświadczeniem osób określających swoje poglądy jako lewicowe niż jako prawicowe.

Opracowała

Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i): 1 - za bliską sobie; 2 - nieco bliższą niż inne; 3 - Nie ma takiej partii

	(%)			
	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	33	13	54	930
Płeć				
Mężczyźni	41	14	45	440
Kobiety	26	12	62	491
Wiek				
18-24 lat	22	13	64	133
25-34	29	13	57	161
35-44	24	14	62	153
45-54	42	15	43	178
55-64	41	14	44	131
65 lat i więcej	38	8	54	174
Miejsce zamieszkania				
Wies	29	9	62	344
Miasto do 20 tys.	34	10	56	129
20-100 tys.	40	9	50	191
101-500 tys.	27	20	53	166
501 tys. i więcej mieszk.	40	25	35	102
Wykształcenie				
Podstawowe	28	9	63	277
Zasadnicze zawodowe	35	12	53	238
Średnie	32	14	53	320
Wyższe	47	21	32	95
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	46	24	30	63
Prac.umysł.niż.szczebla	36	21	43	69
Pracownicy fiz.- umysł.	27	14	59	71
Robotnicy wykwalifikowani	32	14	54	93
Robotnicy niewykwalifik.	35	11	54	46
Rolnicy	29	4	67	50
Pracujący na własny rach.	41	10	49	30
Bierni zawodowo				
Renciści	32	9	59	74
Emeryci	38	11	51	225
Uczniowie i studenci	21	21	58	63
Bezrobotni	24	9	67	110
Gospodynie domowe i inni	33	9	58	36
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	33	20	47	125
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	33	18	49	60
sekt. pryw. poza rolnict.	36	15	50	176
prywatnym gosp. rolnym	32	3	65	50
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	24	9	67	73
301-500	33	12	55	135
501-900	39	13	48	193
901-1200	41	10	49	106
Powyżej 1200 zł	43	27	29	71
Ocena własnych war. mater.				
Złe	31	13	56	251
Średnie	33	10	57	413
Dobre	35	17	48	267
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	38	7	54	68
Raz w tygodniu	35	13	52	466
1-2 razy w miesiącu	23	11	66	143
Kilka razy w roku	31	13	56	176
W ogóle nie uczestniczy	39	21	40	76
Poglądy polityczne				
Lewica	46	17	37	138
Centrum	29	18	53	259
Prawica	52	14	34	252
Trudno powiedzieć	14	5	81	279